

Ympäristöministeriö

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys ry

Asia: Eurajoen vesiensuojeluyhdistyksen vastine Varsinais-Suomen ELY-keskuksen antamaan selvitykseen yhdistyksen tekemästä kantelusta VN/28638/2020.

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys kiinnittää vastineessaan huomiota Varsinais-Suomen ELY-keskuksen selvityksen seuraaviin kohtiin:

Ohijuoksutukset Euran kunnan vesihuoltolaitoksen Vähä-Vaheen pumppaamolta

Kohta 1

”Ympäristönsuojelulain säännöksiin perustuva tiedottamisvastuu

Euran kunnan vesihuoltolaitoksen Vähä-Vaheen pumppaamolta johdetaan jätevettä puhdistettavaksi JVP-Eura Oy:n jätevedenpuhdistamolle. Vesihuoltolaitoksen viemäriverkostolla ja siihen kuuluvilla pumppaamoilla ei ole ympäristölupaa eikä siten myöskään ympäristönsuojelulain nojalla määrättyä tiedottamisvelvoitetta ympäristöhaittoja aiheuttavista häiriötilanteista. Euran kunnan vesihuoltolaitoksen toiminnasta aiheutuvien ympäristö- ja terveyshaittojen valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomaisille.”

Vastine:

Vesiensuojeluyhdistyksen saamien tietojen mukaan ELY:n valvova viranomainen on ollut tietoinen hallintokanteessa mainituista Vähä-Vaheen pumppaamon ylijuoksutuksista. Kuten kanteessa mainitaan ylijuoksutusten joken aiheuttama ravinnekuormitus on yhteistyössä JVP -Eura Oy:n ja valvojan viranomaisen kanssa laskennallisesti lisätty JVP:n vuoden 2020 kokonaiskuormitukseen. Vesiensuojeluyhdistyksen kannan mukaan tämä toimenpide aikaansaa tiedottamisvastuun myös valvovalle viranomaiselle.

Kohta 2

JVP -Eura Oy:n lainvoimaisen ympäristöluvan lupamääräyksistä

”Lupamääräys 17

Poikkeavista päästöistä ja muista ympäristöön vaikuttavista vahinko- ja häiriötilanteista on ilmoitettava viipymättä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Euran kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle sekä Eurajoesta vettä ottaville vesilaitoksille, maatalouselinkeinonharjoittajille ja teollisuuslaitoksille sekä, mikäli päästöistä voi aiheutua vaaraa terveydelle, myös Euran kunnan terveydensuojeluviranomaisille, ja ryhdyttävä heti toimenpiteisiin vahinkojen torjumiseksi ja tapahtuman toistumisen estämiseksi.

Poikkeuksellisesta tilanteesta ja satunnaispäästöstä on lisäksi ilmoitettava viivytyksettä tekstiviestillä ja/tai sähköpostilla kaikille niille Eurajoen vesialueiden ja rantojen asianosaisille, jotka haluavat ilmoituksen saada ja ovat antaneet yhteystietonsa toiminnanharjoittajalle tarkoitusta varten perustettavaan rekisteriin vietäväksi.”

Vastine

Kuten edellä on todettu Vesiensuojeluyhdistyksen saamien tietojen mukaan ko. Vähä-Vaheen pumppaamon poikkeuksellisesta tilanteesta / satunnaispäästöstä on ilmoitettu ELY:n valvovalle viranomaiselle. Siitä onko asiasta tiedotettu Euran kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, Eurajoesta vettä ottaville vesilaitoksille, maatalouselinkeinonharjoittajille ja teollisuuslaitoksille sekä Euran kunnan terveydensuojeluviranomaisille, ei yhdistyksellä ole tietoa.

Sen sijaan ei kukaan yllä mainituista viranomaisista tai toimijoista ole tiedottanut ylivuodoista ”Eurajoen vesialueiden ja rantojen asianosaisille, jotka haluavat ilmoituksen saada ja ovat antaneet yhteystietonsa toiminnanharjoittajalle tarkoitusta varten perustettavaan rekisteriin vietäväksi.”

Tämä on oleellinen tieto ja hallintokanteen yksi ydinkohta.

Kohta 3

”Lupamääräystä 17 on aluehallintoviraston lupapäätöksessä perusteltu seuraavasti:

Häiriö- ja muita poikkeustilanteita sekä riskinhallintaa koskevat lupamääräykset 16 – 17 ovat tarpeen näiden tilanteiden hallitsemiseksi toimintaan, varsinkin kemikaalien ja jätteiden varastointiin ja käsittelyyn, sekä poikkeavien jätevesien johtamiseen viemäriverkostoon ja puhdistamolle ja puhdistamon sekä viemäristön mahdollisiin toimintahäiriöihin liittyvän onnettomuuden ja ympäristövahingon vaaran vuoksi. Häiriö- ja poikkeustilanteisiin varautuminen sekä ilmoitus- ja toimintavelvoite on annettu välittömän torjunnan onnistumiseksi, viranomaisten ja lähiasukkaiden tiedon saannin varmistamiseksi ja valvonnan tehostamiseksi. Poikkeustilanteita koskeva ilmoitusvaatimus perustuu ympäristönsuojelulain 62 §:ään ja ympäristönsuojeluasetuksen 30 §:ään. Riskinhallintasuunnitelman laatimista koskeva vaatimus perustuu myös ympäristönsuojelulain 5 §:ään. (YSL 5, 7, 43, 46, 62, 76 §, YSA 30 §)”

Vastine

Kuten Vesiensuojeluyhdistys edellä perustelee, yhdistyksen näkemyksen mukaan ko. tapauksessa poikkeustilanteita koskevan ilmoitusvaatimuksen suhteen ei ole toimittu ympäristönsuojelulain 5 §:än (YSL 5, 7, 43, 46, 62, 76 §, YSA 30 §), 62 §:än ja ympäristönsuojeluasetuksen 30 §:än mukaisesti.

Kohta 4

”ELY-keskus toteaa, että vastuu JVP-Eura Oy:n jätevedenpuhdistamolla tapahtuvista poikkeavista päästöistä tiedottamisesta on ympäristöluvan lupamääräyksellä 17 asetettu puhdistamotoimintaa harjoittavalle yhtiölle. Kantelukirjoituksessa mainituista ohijuoksutuksista Euran kunnan vesihuoltolaitoksen Vähä-Vaheen pumppaamolta on JVP-Eura Oy:n toimesta toimitettu häiriöilmoitukset ELY-keskukselle 11. ja 24.2.2020.

ELY-keskuksella olevien tietojen mukaan JVP-Eura Oy ei ole tiedottanut kyseessä olevista ohijuoksutuksista yleisölle. Kyseisten ohijuoksutusten jälkeen on JVP-Eura Oy:n jätevedenpuhdistamon laitosvalvoja kehottanut yhtiötä vastaisuudessa tiedottamaan sen tietoon tulleista jätevedenpuhdistamolle jätevettä johtavan viemäriverkoston ohijuoksutuksista aina myös yhtiön ympäristöluvan lupamääräyksen 17 mukaisesti tekstiviestillä ja/tai sähköpostilla yhteystietonsa yhtiölle ilmoittaneille.”

Vastine

Kuten valvova viranomainen toteaa, on ELY ollut tietoinen tapahtuneista ylijuoksutuksista sekä tietoinen siitä, että ylijuoksutuksista ei oltu tiedotettu ”yleisölle”. Viranomainen olisi voinut tässä tilanteessa joko kehottaa Euran vesilaitosta / JVP -Eura Oy tiedottamaan yleisölle poikkeustilanteesta tai tiedottaa asiasta omien tiedotuskanaviensa kautta. **Tämä menettely olisi ollut Vesihuoltolain hengen mukainen ja mitä oleellisinta olisi palvellet jokivarren asukkaita, ammatinharjoittajia, yrityksiä ja yhteisöjä. Vesiensuojeluyhdistys haluaa tietää myös joen vesiekosysteemin kohdistuvista vaikutuksista.**

Vesiensuojeluyhdistyksen joulukuussa 2020 jättämän hallintokanteen jälkeen JVP -Eura Oy on liittänyt Euran vesilaitoksen häiriötilanteista tiedottamisen mukaan tekstiviestillä ja/tai sähköpostilla yhteystietonsa yhtiölle ilmoittaneiden tiedotusjärjestelmään. Tästä muutoksesta yhtiön käytännöissä Vesiensuojeluyhdistys on erittäin tyytyväinen. Uutta tiedotuskäytäntöä on jouduttu jo käytännössä soveltamaan.

Kohta 5

”ELY-keskus toteaa, että kyseessä olevat Euran kunnan vesihuoltolaitoksen jätevesipumppaamon ohijuoksutukset ovat olleet määrältään varsin pieniä ja tapahtuneet talviaikaan Eurajoen virtaamien ollessa suuria, jolloin niillä ei ole ollut haitallisia vaikutuksia vesistön virkistys- ja kasteluvesikäyttöön. Ohijuoksutukset ovat tapahtuneet ajankohtana, jolloin JVP-Eura Oy:n jätevedenpuhdistamolla ei ole ehdotonta velvollisuutta hygienisoida puhdistamolta vesistöön johdettavia ohitusvesiä. Ohijuoksutusten johdosta on ELY-keskuksen laitosvalvoja yhdessä vesistöasiantuntijoiden kanssa arvioinut tarvetta vesistönäytteiden ottamiseen, mutta sitä ei näissä tapauksissa katsottu tarpeelliseksi, sillä suurten virtaamien vuoksi ohijuoksutettujen jätevesien vaikutuksia vesistössä ei olisi voitu havaita.”

Vastine

Vesiensuojeluyhdistys toteaa, että ELY-keskuksella täytyy olla parempaa tietoa, kun se selvityksessä toteaa, että ohitusjuoksutuksella ei vaikutuksia vesistön virkistyskäyttöön. Terveysvaikutuksista ei tässä yhteydessä puhuta. Yleisesti on kuitenkin tiedossa, että jätevesissä on ihmisen terveydelle haitallisia fekaalisia koliformisia bakteereja. Vähä-Vaheen pumppaamo lähinnä oleva asuinrakennus on alle 50 m päässä pumppaamosta. Yhdistyksen tiedossa ei ole, harrastavatko sen asukkaat talviuintia. Sen sijaan tiedossamme on, että runsaan puolen kilometrin päässä pumppaamon alapuolella sijaitsevassa Euran keskusta-alueen joerantakiinteistöillä harrastetaan yleisesti talviuintia. **Yhdistys kysyykin, mihin perustuvat Ely-Keskuksen arviot siitä, että ko. ”ohijuoksutuksilla” ei ole ollut vaikutusta vesistön virkistyskäyttöön ja kuka kantaa vastuun mahdollisista terveysvaikutuksista? Viimeksi tammi-maaliskuussa 2021 joessa havaitut kohonneet bakteeripitoisuudet Eurakosken taajama-alueella ja laajemminkin todistavat, että suolistobakteereista voi olla haittaa talviaikanakin.**

Jäteveden hygienisoinnin suhteen ELY-keskus vetoaa JVP:n ympäristölupaan, joka ei velvoita jäteveden ympärivuotiseen hygienisointiin. JVP on kuitenkin itse aloittanut jätevesiensä ympärivuotisen hyvienisoinnin 1.11.2019. Päätöksen taustalla on tieto, että Eurajoen varressa harrastetaan yleisesti talviuintia. Myös kasteluvettä tarvitaan jo aikaisin keväällä. Valvova viranomainen on ollut tästä täysin tietoinen.

Vesistönäytteiden suhteen Vesiensuojeluyhdistyksellä on ilmeisesti ollut väärää tietoa, sillä yhdistys on ollut siinä ymmärryksessä, että tarpeelliset vesistönäytteet otettiin ”ohijuoksutusten” jälkeen. Yhdistys viittaa edellä mainittuun paineviemäriin ja vielä selvittämättä olevaan

päästölähteeseen, jonka seurauksena bakteeripitoisuudet ovat olleet koholla Eurakosken taajama-alueella tämän vuoden tammi-maaliskuussa. Päästölähteet ovat ilmeisesti tässäkin tapauksessa olleet pieniä, mutta niiden vesistövaikutukset ovat siitä huolimatta selvästi mittauksilla havaittavissa.

Kohta 6

”Vesihuoltolain säännöksiin perustuva tiedottamisvastuu

Ympäristönsuojelulain

Vesihuoltolain 15 §:n 1 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Vesihuoltolain 15 a §:n 2 momentin mukaan vesihuoltolaitoksen tulee laatia ja pitää ajan tasalla suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta sekä ryhtyä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

Euran kunnan vesihuoltolaitoksen häiriötilanteita koskeva tiedottaminen tapahtuu siten lähtökohtaisesti häiriötilanteisiin varautumista koskevan suunnitelman mukaisesti.”

Vastine

Vesiensojelijyhdistys viittaa edellä esittämäänsä tietoon Euran kunnan vesihuoltolaitoksen häiriötilanteita koskevasta tiedottamisesta ”yleisölle”. Tiedottamiskäytäntö yleisölle / jokivarren asukkaille otettiin käyttöön joulukuussa 2020, sen jälkeen kun yhdistys jätti hallintokanteensa.

Apetit Ruoka Oy:n jätevedenpuhdistamojen puskurialtaiden puhdistettujen vesien juoksutukset

Kohta 1

Lupamääräykset 22 ja 23

”ELY-keskus toteaa, että jätevesialtaisiin varastoitujen jätevesien kesällä 2020 tapahtunut puhdistaminen on ollut Apetit Ruoka Oy:n jätevedenpuhdistamon tavanomaista ympäristöluvan mukaista toimintaa, jonka johdosta ei ole ollut tarpeen tehdä häiriö- / poikkeustilannetta koskevia ilmoituksia. Vaikka purkuvesien ravinnepitoisuudet ovat olleet hetkellisesti korkeita, niistä ei ole aiheutunut puhdistamon ympäristöluvassa vuosikeskiarvoina asetettujen päästörajojen ylitystä, haittaa vedenkäytölle taikka vaaraa terveydelle. Jätevedenpuhdistamon ympäristöluvan lupamääräysten 22 ja 23 mukaisesti mahdollisista poikkeuksellisista tilanteista ja satunnaispäästöistä tiedottaminen kuuluu yhtiölle.”

Vastine

Vesiensojelijyhdistys toteaa, että Apetit Ruoka Oy:n kuormitusarvot ovat kesällä 2020 olleet selvästi koholla. Yhdistyksen ELY-Keskuksesta saamien tietojen mukaan velvoitetarkkailun vesistönäytteenotoissa havaittiin fosfori- ja typpipitoisuuden nousu altaiden tyhjennyksen aikana. Fosforin ja typen osalta pitoisuustasot ovat olleet suuret. Kokonaiskuormituksena typen osalta oli kuormitus suuri erityisesti kesä- ja heinäkuussa. Eurajoen vesistönäytteissä tarkkailupaikkojen 14 ja

16 välillä havaittiin elokuun näytteenotossa kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppipitoisuuksien kasvu siten, että pitoisuus fosforin osalta kaksinkertaistui ja typen osalta yli kaksinkertaistui. Pitoisuuksien kohoaminen johtui Apetit Ruoka Oy teollisuusjätevedenpuhdistamolta tulleesta kuormituksesta, joka oli seurausta puhdistamon altaiden tyhjennyksestä. Tapauksen johdosta on käynnistetty toimenpide, joka velvoittaa Apetit Ruoka Oy:tä tekemään hakemuksen ympäristöluvan muuttamiseksi ja puhdistamon toiminnan tehostamiseksi muuttamalla muun muassa pitoisuusluparajoja.

Yhdistyksen mielestä, kun Apetit Ruoka Oy jätti tiedottamatta poikkeuksellisesta kuormituksesta Eurajokeen, on se rikkonut lupamääräyksiä 22 ja 23 ja ELY-keskus on valvovana viranomaisena jättänyt kehottamatta yhtiötä yleiseen tiedottamiseen poikkeuksellisista juoksutuksista. Yhdistyksen mielestä edellä mainittuja juoksutuksia ei voida myöskään jättää tilastoitavaksi vuosikeskiarvoihin, vaan yhtiön velvollisuus on tiedottaa jokivarren asukkaille vedenlaadun heikkenemisestä. Tämän asian kertominen yhtiölle kuuluu mielestämme ELY-keskuksen valvoville viranomaisille.

Vesiensuojeluyhdistys sai kesäkuusta lähtien jokivarren asukkaiden valituksia jokiveden limaisuudesta pahanhajuisuudesta. Jokivarren asukkaat ja vesiensuojeluyhdistys pyrkivät selvittämään veden huonolaatuisuutta, mutta vasta myöhään syksyllä päästiin päästölähteen jäljille. Yhdistys kysyykin ELY-keskuksen valvovalta viranomaisilta, mitä he vastaavat jokivarren asukkaille, joiden terveys ja jokiveden virkistyskäyttö vaarantuivat kesän 2020 aikana. Yhdistyksen mielestä vastaukseksi ei kelpaa ”Vaikka purkuvesien ravinnepitoisuudet ovat olleet korkeita, niistä ei ole aiheutunut puhdistamon ympäristöluvassa vuosikeskiarvoina asetettujen päästörajojen ylitystä, haittaa vedenkäytölle taikka vaaraa terveydelle.”

Kohta 2

Lupamääräys 23

”Poikkeuksellisesta tilanteesta ja satunnaispäästöstä Eurajokeen on lisäksi ilmoitettava viivytyksettä tekstiviestillä ja/tai sähköpostilla kaikille niille Eurajoen vesialueiden ja rantojen asianosaisille, jotka haluavat ilmoituksen saada ja ovat antaneet yhteystietonsa toiminnanharjoittajalle tarkoitusta varten perustettavaan rekisteriin vietäväksi.”

Vastine

Vesiensuojeluyhdistyksen tiedossa ei ole, että Apetit Ruoka Oy:llä olisi edellä esitettyä ”rekisteriä” poikkeuksellisista tilanteista ja satunnaispäästöistä tiedottamiseen. Jos rekisteri on olemassa, siitä ei ole tiedotettu suurelle yleisölle. Yhdistys pyytää ympäristöministeriötä selvittämään asian.

Kohta 3

”ELY-keskukselle on kesällä 2020 tullut yksi sähköpostitiedustelu Eurajoen veden laatuongelmista. Tiedustelussa jokivarren asukas kysyi, mistä Eurajoen veden tunkkainen haju saattoi johtua. Tiedusteluun on vastattu, että **haju johtui todennäköisesti sinileivistä, jotka ovat kulkeutuneet jokeen Pyhäjärvestä. Siellä niitä oli ajoittain runsaasti koko kesän ajan. On mahdollista, että Apetit Ruoka Oy:n jätevedenpuhdistamolta juoksutetuissa puhdistetuissa jätevesissä on ollut jotain pelloilta peräisin olevia tunkkaisuutta aiheuttavia aineita, mutta niitä ei pystytäkään jokivedestä tunnistamaan.**”

Vastine

Tämä on tyypillinen esimerkki ELY-keskuksen ja varsinkin kyseisen virkamiehen tavasta vasta

Eurajoen vedenlaatuun liittyviin häiriötilanteisiin. Vastaus on yliolkainen, eikä kerro oikeastaan mitään tosiasioita. Tähän vastaukseen voidaan vain lisätä se tyypillinen toteamus, että valvova viranomainen pyrkii selvittämään päästölähdettä ja palaa asiaan myöhemmin. Tämän jälkeen asiaan ei enää palata. Kuten hallintokanteestakin käy ilmi, tämän tapaiset lausunnot ovat olleet tyypillisiä ELY-keskuksen valvovalle viranomaiselle aikaisemminkin.

Tietojemme mukaan sinilevän hajuhaittoja syntyy lähinnä levän massaesiintymisistä. Eurajoessa juuri hajuhaittojen tärkeimmällä alueella sijaitsevan Mäkelän uimarannan uimavesinäytteistä ei löydetty poikkeuksellisia sinileväpitoisuuksia kesällä 2020. Vesi oli näytteiden mukaan uimakelpoista koko kesän. Veden limaisuutta taas aiheuttaa enemmänkin syksyllä runsastuvat piilevät kuin sinilevät. ”Tunkkaisuutta aiheuttavia aineita” on epämääräinen käsite, joka olisi kunnianhimoisessa vesistötutkijassa herättänyt halun perehtyä asiaan tarkemmin.

Kokoavasti

”ELY-keskus toteaa, että tiedottamisvastuu erilaisissa jätevesihuoltoon liittyvissä häiriötilanteissa on järjestetty osin ympäristönsuojelulain nojalla myönnettyjen ympäristölupien mukaisesti ja osin vesihuoltolain häiriötilanteista ilmoittamista ja häiriötilanteisiin varautumista koskevien säännösten ja laadittujen varautumissuunnitelmien mukaisesti. **Eri lakeihin ja niiden perusteella myönnettyihin lupiin ja laadittuihin varautumissuunnitelmiin perustuvat tiedottamisvelvoitteet voivat olla päällekkäisiä ja joskus jopa keskenään ristiriitaisia.**

ELY-keskus toteaa, että se ei ole kantelussa tarkoitettujen tapahtumien osalta laiminlyönyt sille kuuluvia tiedottamisvelvoitteita. ELY-keskus katsoo toimineensa asiassa hyvän hallintotavan mukaisesti.”

Vastine

Annetun selvityksen perusteella tiedotusvelvollisuudet tosiaankin tuntuvat olevan ”päällekkäisiä ja joskus jopa keskenään ristiriitaisia.” Selvityksen pohjalta jää käsitys, että ELY-keskuksen mukaan JVP -Eura Oy ja varsinkaan Apetit Ruoka Oy eivät ole noudattaneet tiedottamisvelvollisuuttaan tai sitten niillä ei ELY:n mielestä ole ollut riittäviä perusteita tiedottamiseen. Valvova viranomainen ”piilottautuu” lakiteksteihin ja lupamääräyksiin ja ”pesee kätensä” tiedottamisvelvollisuudesta ja siihen kehottamisesta. Lopputulos on, että jokivarren asukkaat jäävät yksin ja tiedottomiksi vedenlaadun ongelmien kanssa.

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys toistaa kantelunsa perusteet. Yhdistyksen mielestä yllä kuvatut tapahtumat ovat jokiekosysteemivaikutusten lisäksi voineet vaarantaa jokivarren asukkaiden hyvinvointia, hygieniaa ja jossain tapauksissa jopa terveyttä. Jokiveden laadun heikkeneminen on voinut vaikeuttaa ammatinharjoittamista tai aiheuttaa yritykselle tai yhteisölle imago tappioita.

Vesiensuojeluyhdistyksen mielestä kuvatuista tapahtumista tiedottamatta jättäminen ollut virheellistä ja epäasianmukaista. Yhdistyksen mielestä Eurajoen veden kanssa tekemisissä olevien ihmisten oikeuksiin kuuluu saada tietää jokiveden laadusta tapahtuvista äkillisistä tai pitkäkestoisimmista huonontumisista. Yhdistyksen kanta on, että valvovan viranomaiset rooliin kuuluu avoin ja aktiivinen tiedottaminen ja huolehtiminen siitä, että tiedottamisvelvollisuuksia noudatetaan.

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys pyytää ympäristöministeriötä tutkimaan, onko JVP-Eura Oy:n ja Apetit Ruoka Oy:n valvova viranomainen toiminut hyvän hallintotavan mukaisesti jättäessään tiedottamatta julkisesti jokiveden laadun heikkenemisistä ja jättäessään hoitamatta tiedottamisvelvollisuusvalvontansa.

Eurassa 6. huhtikuuta 2021

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys ry hallituksen puolesta:

Seppo Varjonen
puheenjohtaja

Jari Lainio
varapuheenjohtaja

Yhteystiedot:
Seppo Varjonen
Karvarinkuja 7
27400 Kiukainen
p. 050 5607357
sevarjo@saunalahti.fi
www.evsy.fi